



Geschiedenis van de sociale huisvesting (III)



Het stiefkind van de re

Met onze geschiedenis zijn we op de drempel van de 20ste eeuw beland. Op de wereldtentoonstelling van 1900 in Parijs gloort een nieuwe wereld van onbegrensde mogelijkheden, maar niet voor de kleine man. TEKST: Gabriël Schaut

de nv John Cockerill, verwierf de rechten op de exploitatie.

Ook de nv John Cockerill wilde haar arbeiders graag dicht in de buurt van de steenkoolmijnen houden. De directie besloot de arbeidershuisvesting van de Waalse steenkoolbakkens over te nemen – weliswaar met aanpassingen. Engels bloed kruipt nu eenmaal waar het niet gaan kan: de architecten braken met de kazernestijl zoals die bijvoor-

Terwijl Parijs baadt in de luxe en de glorie van de wereldtentoonstelling leeft Jan met de pet nog steeds bijna letterlijk op straat. Toch was er al een wettelijk kader uitgewerkt om daar iets aan te doen. De Volkswoningbouwwet van 1889 stimuleerde gemeenten om zogenaamde beschermcomités op te richten en daarmee voor hun arbeiders een lokaal sociaal woonbeleid te ontwikkelen. In theorie klonk dat heel mooi, maar de praktijk volgde niet: de schaarse initiatieven bleven afhankelijk van de goede wil van de plaatselijke overheid. Toch heeft de wet enkele mooie realisaties opgeleverd: denk maar aan woningen in de Jordaenstraat in Kontich of de Deerlijksestraat in Zwevegem. De meeste arbeiders moesten

echter hopen op een initiatief van hun werkgevers.

Tuinwijken

Wat tot dan toe vooral een Waals fenomeen was geweest, rond de staal- en steenkoolindustrie van Luik, Charleroi, Doornik, Seraing, Verviers ... verspreidde zich naar Brussel en Vlaanderen. Rond 1900 werd in de Limburgse ondergrond namelijk het zwarte goud ontdekt. De ontginning van dat enorme steenkoolbakkens veranderde de toekomst – en het uitzicht – van de hele regio. De uitgestrekte heide maakte plaats voor mijncomplexen die duizenden arbeiders aantrokken. De nazaten van John Cockerill, een rijke Britse industrieel, zagen er wel brood in en hun firma,





Hiernaast: de Cockerillstraat in As (links) en de Eikenlaan in Winterslag.

Hieronder: de Noordlaan in Winterslag (links), de Acacialaan in Winterslag en een project in Beringen.

kening

beeld in Le Grand Hornu was gehanteerd. Daar waren de woonwijken nauw verweven met het mijncomplex. In Limburg lanceerden de architecten een vernieuwend concept: de tuinwijken. Die hadden geen lange, rechte straten, maar gezellig kronkelende straatjes waarop zowaar ook een voetgangersstrook was gereserveerd. Rond de arbeiderswoningen werden tuintjes aangelegd – er was zelfs ruimte voor gemeenschappelijke tuinen. Zo

koppelden de architecten de voordelen van het plattelandsleven aan die van de stad.

De allereerste tuinwijk, de cité Cockerill, werd gebouwd in As en telde 36 woningen. Rond 1912 ontwierp architect Adrien Blomme voor rekening van de nv Cockerill een tuinwijk op een veel ruimere schaal, de Cité in Winterslag. Deze tuinwijk werd in verschillende fases gerealiseerd en geldt nog altijd als een schoolvoorbeeld.

Op naar de *building twenties*

Het leeuwendeel van de sociale huurwoningbouw werd dus gerealiseerd door de werkgevers, al waren er her en der wel (semi)openbare maatschappijen actief, zoals de Schaarbeekse Haard. Stilaan groeide het besef dat een gecoördineerde, apolitieke aanpak nodig was om het probleem van de toenmalige wachtlijsten grondig aan te pakken. In 1912 kondigde een koninklijk besluit in het Belgisch Staatsblad de oprichting van een landelijke commissie aan. Die zou de nodige hervormingen voor de aanpak van de sociale huisvestingsproblematiek voorleggen aan het parlement. In 1913 keurde de Kamer van volksvertegenwoordigers

de oprichting goed van een nationale huisvestingsmaatschappij en van erkende vennootschappen. Die moesten zich specifiek op woningbouw richten en minder op kredietverlening.

De Eerste Wereldoorlog gooide echter roet – en obussen en mosterdgas – in het eten. Het zou nog tot 11 oktober 1919 duren totdat ook de Senaat het wetsvoorstel goedkeurde. Meteen werd een huisvestingsmaatschappij opgericht die de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken (NMGWW) werd gedoopt. Veel later, in 1956, zou die vervellen tot de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting (NMH).

De Nationale Maatschappij kwam er geen minuut te vroeg. Het bestaande woonpatrimonium – dat sowieso al chronische tekorten vertoonde – had in de Westhoek en elders zwaar geleden onder de Duitse en geallieerde kanonnen. Tijd voor wederopbouw dus, en voor een forse inhaalbeweging – het klinkt ons bekend in de oren. Meteen schoten de huisvestingsmaatschappijen als paddestoelen uit de grond. De *roaring twenties* zouden in België vooral bekend worden als de *building twenties*.

